

adres
Stationsweg 94A
6711 PW Ede

contact
0317 422422
secretariaat@bijenhouders.nl
www.bijenhouders.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur & Visserij
t.a.v. dhr. D. de Jong en mevr. A. Zweep
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Betreft:
Verzoek herziening Honingprogramma

Ede,
7 februari 2020

Geachte mevrouw Zweep, geachte heer De Jong,

De reden van dit schrijven komt voort uit de plannen omschreven in het honingprogramma 2020-2022. Ondergetekende vertegenwoordigers van de Nederlandse Bijenhoudersvereniging NBV en Imkers Nederland IN en LTO hebben de noodzaak gezien om de huidige plannen inhoudelijk ter discussie te stellen ten gunste van een effectievere ondersteuning van de imkerijsector. Hiervoor geven wij een uiteenzetting van de achterliggende inzichten en onderbouwing.

De imkerij heeft al enkele decennia last van de Varroamijt met de bijbehorende ziekteproblematiek. Wetenschappelijk onderzoek op dit gebied heeft de imkerij geholpen te komen tot adequate diagnose- en behandelmethoden op het gebied van de Varroamijt. Inmiddels zijn de Aziatische hoornaar en de kleine bijenkastkever als potentiële bedreigingen toegevoegd. Het investeren om de wetenschappelijke kennis te vertalen in toepasbare maatregelen om bovengenoemde bedreigingen af te weren is belangrijk vanwege de potentiële impact van de bedreigingen op de Nederlandse imkerij en de duurzame bestuiving van gewassen.

Toch zijn andere bedreigingen belangrijker geworden voor de Nederlandse imkerij: de verschraling van de leefomgeving en het groeiend tekort aan voedsel. De combinatie van monocultures en de verdwijning van houtwallen en andere agrarische randgebieden hebben het leefgebied voor honingbijen en wilde bijen (solitaire bijen, hommels, zweefvliegen) ernstig in gevaar gebracht. Insecten zijn met 75% afgenomen in de laatste 27 jaar en honingbijen hebben nauwelijks nog gebieden met voldoende bloeihoog door het jaar heen.

Bloemrijkheid en concurrentie met wilde biodiversiteit

De bloemrijkheid is in veel gebieden sterk afgenomen. Hierdoor neemt het voedsel- en leefgebied van honingbijen en andere (bestuivende) insecten steeds meer af. De Nederlandse natuurgebieden worden daarmee kwetsbaarder voor de potentiële negatieve interactie tussen gehouden honingbijen en wilde bestuivende insecten, die bij de aanhoudende voedselschaarste kan ontstaan. Het is vanuit literatuuranalyse behoorlijk aannemelijk dat er concurrentie kan zijn tussen honingbijen en andere bestuivende insecten. In direct verband hiermee groeit de weerstand van natuurbeschermende organisaties tegen toelaten van honingbijen in hun gebieden, zoals in Nationaal Park De Biesbosch en heideterreinen. Breed gedragen toegepast en participatief co-creërend onderzoek op dit vlak ontbreekt in Nederland.

Waarde van honingbijen en imkerij voor Nederland

Tegelijkertijd is onderbelicht hoe belangrijk de huidige honingbijen vanuit de verschillende takken van de imkerij is voor Nederland. Dit gaat over producten van honingbijen en hoe essentieel de bestuiving van honingbijen bij voedselgewassen is. Daarbij is belangrijk om te bepalen op welke manier de honingbijen door de gewas producerende bedrijfstakken worden gefaciliteerd in hun voortbestaan, en beschermd tegen de actuele bedreigingen in de landbouw (afname van voedsel en gewasbescherming).

De Nederlandse honingbijen hebben een zeer belangrijke functie bij het bestuiven van gewassen. Naast de waarde van productie van honing, pollen, bijenwas en propolis is de economische bijdrage van de bestuiving zeker 100 maal groter. Juist in Nederland is de agrarische sector in toenemende mate afhankelijk van de bestuiving door honingbijen. Dit maakt de honingbij als producerend landbouwhuisdier op verschillende manieren waardevol. In de vertaling van deze waarde voor de Nederlandse maatschappij is nog een grote slag te maken. De waarde van imkershoning, de toepassingen van bijenwas en de potentie van propolis bij antibiotica-resistentie en chronische aandoeningen is groot, maar onderbelicht en onbekend. De urgentie tot meten, verbeteren en garanderen van de kwaliteit van bijenproducten ontbreekt hierdoor grotendeels. Hier is meer marktgericht onderzoek bij gewenst.

De positie van de honingbij in kringlooplandbouw wordt onvoldoende opgemerkt, en daarmee is de urgentie om landbouwmethoden te optimaliseren ten gunste van de bloemrijkheid en bij-vriendelijkheid van het landbouwareaal onderbelicht. Daarmee komt ook gewasbeschermingsmiddelen die voor contaminatie van bestrijdingsmiddelen in bijenproducten zorgen, te ver op de achtergrond.

Terwijl de waarde van de honingbij en haar producten onderbelicht zijn, groeit vanwege de potentiële concurrentie met andere bestuivende insecten de weerstand tegen de imkerij in Nederland. Het ontbreken van inzicht en indicatoren op dit gebied maakt de Nederlandse imkerij handelingsverlegen. De bijensterfte en "rode lijst bijen" zijn sterk onder de aandacht van wetenschappers, maar het is onduidelijk in hoeverre in Nederland de voedselconcurrentie een rol speelt in het verdwijnen van soorten, waardoor het voorzorgsprincipe steeds meer wordt gehanteerd bij toelating van honingbijen bij natuurgebieden. Andere factoren, zoals klimaatverandering en / of het verdwijnen van voedselrijkdom buiten natuurgebieden zijn wellicht veel belangrijker voor het verdwijnen van insectensoorten.

Het verduidelijken van de Nederlandse situatie rondom de bestuivende insecten in relatie tot afnemende voedselbeschikbaarheid en klimaatverandering en het belang van de honingbij voor economie en maatschappij is op korte termijn noodzakelijk voor een gefundeerde integrale visie op de positie van honingbijen in het Nederlandse landschap.

Gebrek aan dekking voor deze problematiek binnen besteding van honinggelden

Er is in het laatste en huidige honingprogramma met name ingezet op de weerbaarheid van honingbijen tegen de Varroamijt en nieuwe bedreigingen, zoals de kleine bijenkastkever. De andere doelen die in het honingprogramma kunnen worden ondergebracht (marktverkenning voor bijenproducten, meten en verbeteren van bijenproducten, uitdagingen rond het verplaatsen van volken van en naar drachtgebieden en natuurgebieden, technische ondersteuning van bijenhouders) worden nagenoeg niet uitgevoerd.

Hoewel wij erkentelijk zijn dat er binnen het honingprogramma gezocht is naar de uitvoering van een klein onderdeel op het gebied van mogelijke concurrentie, stellen wij dat de huidige insteek en het beperkte daaraan toegekende budget absoluut ontoereikend is voor de uitvoering van een dekkend onderzoek dat voldoende inzicht kan verschaffen in de geschetste problematiek. De integrale participatie van stakeholders bij dit belangrijke onderwerp is een absolute voorwaarde voor uitvoering, maar ook voor conformatie aan uiteindelijke onderzoeksresultaten. Zoals is gemeld in de vergadering van de begeleidingscommissie dd. 14 november jongstleden, is op dit gebied reeds in Nederland werk verzet door HBO lectoren en hun studenten. Een verbinding met hun werk leek nog niet te zijn gemaakt.

Een integrale aanpak waarbij wordt samengewerkt in een co-productie met alle partijen op dit gebied (entomologen, academische en toegepaste wetenschap, HBO lectoraten, natuurbeherende organisaties, landbouworganisaties, fruitteelt, overheid én de imkerij) is de enige manier waarop dit vraagstuk kansrijk kan worden onderzocht en opgelost. Daarmee kunnen conclusies vanuit onderzoek direct worden omgezet in geaccepteerde acties ten gunste van behoud van de imkerij én de verbetering van de Nederlandse agrarische bloemrijkheid en biodiversiteit.

Om bovengenoemde redenen vragen wij u nadrukkelijk met betrokken partijen, zoals WUR, lectoren, natuurbeschermende organisaties, de agrarische sector (landbouw, tuinbouw, fruitteelt) en de imkerij in overleg te treden om te komen tot een herziening van de plannen van het honingprogramma 2019-2022.

Naast bovenstaande willen wij u ook uitnodigen om met ons in gesprek te gaan om te verkennen welke mogelijkheden er zijn tot openstelling van de toegang tot de gelden uit het Honingprogramma voor andere partijen in het veld, zoals de HBO-lectoraten, instanties actief op het gebied van varroaresistentie zoals Arista Bee Research of imkerverenigingen die de imkerij voorzien van faciliteiten of scholing op het gebied van bijengezondheid of innovatie.

Graag lichten we dit schrijven toe in een nader overleg en verblijven wij, in afwachting van uw reactie,

Hoogachtend,

Peter Arts,
Imkers Nederland

Arie Kreike,
LTO gedelegeerde WPOH

Bert Berghoef,
Nederlandse Bijenhoudersvereniging